

รายงานการเข้าร่วมโครงการ APO

24-CL-18-GE-CON-A: Conference on Youth Education and the Future of Work

ระหว่างวันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2567 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทยฟิลิปปินส์

จัดทำโดย สิริกาญจน์ วารี

Corporate Communication Officer, Thailand Productivity Institute

Introduction

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โครงสร้างประชากร สภาพภูมิอากาศ และรูปแบบเศรษฐกิจ กำลังส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อตลาดแรงงานในอนาคต การเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนจึงจำเป็นต้องปรับระบบการศึกษา และนโยบายให้สอดคล้องกับความท้าทายใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตและสร้างโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาอย่างเท่าเทียม

Objective

การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อสำรวจความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ในตลาดแรงงานอนาคตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานโยบายและระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะของเยาวชน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดจากประเทศสมาชิก APO เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตของเยาวชน

Overview

1) แนวโน้มแรงงานในภูมิภาคและเยาวชนในเอเชียและแปซิฟิก (Workforce of the Future: Emerging Trends and Challenges)

ภาพรวมของแนวโน้มที่เกิดขึ้นและความท้าทายของแรงงานในอนาคต รวมถึงกลยุทธ์และโครงการที่มุ่งส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ครอบคลุมและทั่วถึง ตลอดจนการจ้างงานที่มีผลิตภาพ และเหมาะสมสำหรับทุกคน ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 8)

2) การเตรียมแรงงานแห่งอนาคต (Nurturing Future Ready Workforce)

แนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเศรษฐกิจดิจิทัล โดยแบ่งปันกรอบการทำงานที่ทบทวนภูมิทัศน์ด้านการศึกษาในภูมิภาค การปรับกรอบทักษะที่ใช้งานได้ให้เข้ากับหลักสูตร การแก้ไขกลไกที่ท้าทายความคิดสร้างสรรค์ และการเตรียมเยาวชนให้พร้อมสำหรับอนาคตการทำงาน

3) สถานการณ์การทำงานในอนาคต (Future of Work)

สถานการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับการทำงานของคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาเป็นกำลังสำคัญในตลาดแรงงาน โดยพิจารณาจากตัวแปรสำคัญที่หลากหลาย รวมถึงการวิเคราะห์ผลลัพธ์ในภูมิภาค อุตสาหกรรม กลุ่มเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ

1) แนวโน้มแรงงานในภูมิภาคและเยาวชนในเอเชียและแปซิฟิก (Workforce of the Future: Emerging Trends and Challenges)

แนวโน้มปัจจุบัน การฟื้นตัวของการจ้างงานเยาวชนมีสัญญาณที่ดี โดยในปี 2024 คาดการณ์ว่ามีอัตราการฟื้นตัวสูงถึง 30.7% ซึ่งต่ำที่สุดนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เยาวชนจำนวนมากเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการผลิต

ความท้าทาย ความกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านจากการศึกษาไปสู่การจ้างงาน ปัญหาขาดแคลนตำแหน่งงานในภาคการผลิตและความจำเป็นในการปรับทักษะให้ตรงกับความต้องการของตลาด ตลอดจนการให้ความสำคัญกับความยุติธรรมทางสังคมและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจสำหรับเยาวชน ขณะที่ตลาดแรงงาน การว่างงานในกลุ่มเยาวชนยังคงเป็นปัญหา โดยอัตราการว่างงานคาดการณ์ไว้ที่ 12% ทั่วภูมิภาค ทางด้านภาคการผลิตในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างเผชิญแรงกดดันจาก Automation และทักษะใหม่ๆ (New Skills) ที่จำเป็นในการทำงาน ตลอดจนทักษะเฉพาะทางในเชิงเทคนิคและทักษะทางด้านดิจิทัลในภาคการผลิต รวมถึงทักษะด้านวิศวกรรม รวมถึงผลักดันการศึกษาด้าน STEM (Science, Technology, Engineering และ Mathematics) และสนับสนุนการฝึกอบรมสายอาชีพ โดยการให้ความรู้ที่จำเป็นทั้งทางทฤษฎีและทักษะการทำงานแก่เยาวชน พร้อมพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานต้องการ

ทิศทางในอนาคต มีการส่งเสริมโครงการพัฒนาทักษะเยาวชน เพิ่มโอกาสการจ้างงานและการศึกษาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการสร้างโอกาสที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และปรับหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานในประเทศฟิลิปปินส์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล และสนับสนุนการเปลี่ยนสายอาชีพ มีโครงการฝึกงานและการฝึกอบรมเพื่อช่วยให้เยาวชนได้รับประสบการณ์การทำงานก่อนเริ่มงานจริง ส่งเสริมให้เยาวชนปรับตัวเข้ากับตำแหน่งงานที่มีอยู่เพื่อลดปัญหาในอนาคต โดยมีการออกแบบโปรแกรมที่ช่วยปรับทักษะของเยาวชนให้สอดคล้องกับโอกาสการจ้างงาน

นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้าน **Soft Skills** ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคปัจจุบัน อาทิ Communication, Collaboration และ Problem solving โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมต่อบริบทในแต่ละพื้นที่ มีการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม รวมถึงองค์กรชั้นนำ เช่น **Accenture** เพื่อยกระดับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากร โดยคำนึงถึงความท้าทายที่เยาวชนในพื้นที่ต่างๆ ต้องเผชิญ ความร่วมมือดังกล่าวช่วยสร้างระบบการพัฒนาทักษะที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตอย่างมั่นคง เพื่อสร้างโอกาสที่เท่าเทียมสำหรับเยาวชนในการมีส่วนร่วมต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

2) การเตรียมแรงงานแห่งอนาคต (Nurturing Future Ready Workforce)

เทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงบริบทของตลาดแรงงานทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ จึงจำเป็นต้องปรับตัวสู่ยุค AI และ Machine Learning โดยเน้นให้ความสำคัญกับการเตรียมเยาวชนให้มีทักษะที่จำเป็นในอนาคต ทั้งในด้าน ทักษะเทคนิค (Technical Skills) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และ จริยธรรม (Ethics) เพื่อรองรับยุคที่มนุษย์และ AI สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลล่าสุดระบุว่า การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานอาจส่งผลให้ตำแหน่งงานมากถึง 85 ล้านตำแหน่ง ถูกแทนที่ด้วยระบบ AI ภายในไม่กี่ปีข้างหน้า ทั้งนี้ AI ไม่เพียงเข้ามาทำงานที่มีลักษณะเป็นงานหนักและจำเจ แต่ยังสามารถปฏิบัติงานที่ซับซ้อน เช่น ดนตรี บทกวี หรือการตัดสินใจในเชิงธุรกิจ ส่งผลให้ตลาดแรงงานต้องการทักษะที่หลากหลายและล้ำลึกกว่าที่เคย

ความเปลี่ยนแปลงนี้ตอกย้ำความจำเป็นในการปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะที่ตลาดแรงงานในอนาคต ต้องการ เช่น การสื่อสารในยุคดิจิทัล (Digital Communication) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) และการพัฒนาวัตกรรมและการผลิตอัจฉริยะ ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังคงถูกตั้งคำถามถึงความเหมาะสม ในการเตรียมเยาวชนสำหรับงานที่มีลักษณะซับซ้อนและต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการออกแบบการศึกษาในอนาคต ควรคำนึงถึงการพัฒนาทั้งด้านความรู้เชิงลึกและทักษะที่เน้นมนุษย์ธรรม เพื่อเตรียมเยาวชนให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงาน ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้วยการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคที่มนุษย์และ AI ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด สิ่งสำคัญไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาทักษะเชิงเทคนิค แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมจริยธรรม การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การเตรียมแรงงานแห่งอนาคตจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่างจริงจังและยั่งยืน

โลกของการทำงานในอนาคตกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากอิทธิพลของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ความซับซ้อนของปัญหา และความไม่แน่นอนที่เพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงเปลี่ยนวิธีการทำงาน แต่ยังท้าทายให้แรงงานในอนาคตต้องปรับตัวด้วยทักษะใหม่ๆ ที่หลากหลายและเฉพาะทาง เพื่อรับมือกับโอกาสและความท้าทายที่กำลังจะมาถึง ไม่ว่าจะเป็น ‘งานซับซ้อน’ หรือ ‘งานยุ่งยาก’ ซึ่งงานที่ซับซ้อน (Complex Tasks) จะต้องการความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์ เนื่องจากผลลัพธ์หรือกระบวนการไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า งานลักษณะนี้มักเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้และต้องการการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เช่น การออกแบบยานสำรวจอวกาศ ส่วนงานที่ยุ่งยาก (Complicated Tasks) หมายถึงงานที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถปฏิบัติได้โดยอาศัยคำแนะนำหรือคู่มือที่แน่นอน แม้ว่าจะมีรายละเอียดมากมายหรือซับซ้อนในเชิงเทคนิค แต่สามารถทำสำเร็จได้หากดำเนินการตามลำดับที่กำหนดไว้ เช่น การก่อสร้างสะพานหรืออาคาร

ความสำคัญของการพัฒนาทักษะในบริบทของงานซับซ้อน

เนื่องจากงานซับซ้อนต้องการความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องมีระบบการศึกษาที่ต้องเตรียมเยาวชนให้มีทักษะในการเผชิญหน้ากับความท้าทายนี้ โดยเฉพาะในยุคที่ AI และระบบอัตโนมัติสามารถทำงานยุ่งยากแทนมนุษย์ได้ แต่ยังคงพึ่งพาความสามารถในการแก้ปัญหาซับซ้อนจากมนุษย์ ระบบการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้มีทักษะที่จำเป็นในการเผชิญหน้ากับความท้าทายนี้ โดยแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะมีดังนี้

- ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) มีการพัฒนาความสามารถในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และฝึกฝนการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ
- สนับสนุนการทำงานเป็นทีม (Teamwork skill) เน้นการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (Collaborative Problem Solving) ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการจัดการความขัดแย้ง
- การปรับตัวและเรียนรู้ต่อเนื่อง (Adaptability & Learning skills) ฝึกให้นักเรียนมีความยืดหยุ่นในการเผชิญสถานการณ์ใหม่ๆ สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการทดลองและการลงมือทำ

3) สถานการณ์การทำงานในอนาคต (Future of Work)

การทำงานของมนุษย์ในอดีตเริ่มต้นจากความจำเป็นพื้นฐาน เช่น การล่าสัตว์และการเก็บของป่า ต่อมาเมื่อเกิดอารยธรรมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ งานได้เปลี่ยนไปสู่บทบาทเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมและการค้าสมัยใหม่ จนถึงปัจจุบันที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ในอนาคตการทำงานจะพัฒนาไปสู่การผสมผสานระหว่าง มนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเน้นบทบาทของ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพชีวิต

แนวโน้มสำคัญของงานในอนาคต

1. **การแทนที่งานที่ต้องทำซ้ำ** งานที่เป็นลักษณะกิจวัตรหรือทำซ้ำ เช่น งานสายการผลิตและงานเอกสาร จะถูกแทนที่ด้วย AI และระบบอัตโนมัติ ซึ่งสามารถทำงานได้รวดเร็วและแม่นยำกว่ามนุษย์
2. **ความสำคัญของงานสร้างสรรค์และงานเฉพาะทาง** งานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ เช่น การออกแบบ การพัฒนานวัตกรรม และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน จะมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยังคงต้องพึ่งพาความสามารถของมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการทำงาน

1. **การทำงานแบบยืดหยุ่น (Flexible Work)**
 - การทำงานระยะไกล (Remote Work) และงานฟรีแลนซ์กำลังเป็นที่นิยมมากขึ้น แนวทางนี้ช่วยลดต้นทุนขององค์กรและเพิ่มความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว
2. **เศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy)**
 - แรงงานใน **Gig Economy** (ตลาดแรงงานอิสระ) มีบทบาทสำคัญมากขึ้น แต่ยังเผชิญปัญหาการขาดการคุ้มครองทางสังคม เช่น การไม่มีประกันสุขภาพหรือสิทธิประโยชน์จากนายจ้าง
3. **การใช้เทคโนโลยีเพื่อความคล่องตัว**
 - การนำเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น การประชุมผ่านโลกเสมือน (VR Meetings) และแพลตฟอร์มแบบ Subscription-Based มาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดต้นทุน เพิ่มความสะดวก และสนับสนุนการทำงานร่วมกันข้ามพรมแดน

อนาคตของการทำงานไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแทนที่งานที่มีลักษณะเดิมด้วยเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงการสร้างรูปแบบการทำงานใหม่ที่เน้นความยืดหยุ่น ความร่วมมือ และการใช้ศักยภาพของมนุษย์ควบคู่กับ AI เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และรับมือกับความท้าทายที่ซับซ้อนในยุคที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การเตรียมแรงงานสำหรับอนาคตต้องทำอะไร ?

1. **การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills Development)** ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เช่น Data Analytics, AI, Cloud Computing และ Cybersecurity เพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวเข้ากับระบบงานที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี
2. **ทักษะด้านอารมณ์และสังคม (Emotional and Social Skills)** การพัฒนาทักษะ Soft Skills เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความเป็นผู้นำ และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เพื่อสร้างสมดุลในการทำงานร่วมกับ AI และเพื่อนร่วมงาน
3. **การฝึกทักษะเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Skills)** การสร้างความตระหนักและความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อรับมือกับความท้าทายทางสิ่งแวดล้อมในอนาคต
4. **ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability and Resilience)** การฝึกทักษะที่ช่วยให้แรงงานรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่คาดคิด เช่น การทำงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือการเปลี่ยนบทบาทงานอย่างรวดเร็ว
5. **การใช้ AI อย่างมีจริยธรรม (Ethical AI Usage)** การอบรมเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าแรงงานสามารถตัดสินใจที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและศีลธรรม

6. การสนับสนุนจากนโยบายและภาครัฐ (Policy and Institutional Support) การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การสนับสนุนเงินทุนเพื่อการพัฒนาทักษะ และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อขยายโอกาสการพัฒนาทักษะ

7. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสถานศึกษา องค์กร และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning)

Summary

ประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นในที่ประชุมครั้งนี้คือความเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาและนโยบายให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานยุคดิจิทัล การผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมทักษะที่เป็นหัวใจสำคัญ เช่น STEM และ Soft Skills อย่างการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหา ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมศักยภาพให้เยาวชนสามารถเผชิญความท้าทายและคว้าโอกาสในอนาคตได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เช่น สถาบันการศึกษา ภาคเอกชนและภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและทำงานร่วมกับ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทั้งในมิติบุคคลและระบบ เพื่อสร้างความมั่นคงในการเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งการทำงานในอนาคต

การประชุมครั้งนี้มอบโอกาสสำคัญให้หน่วยงานสื่อสารองค์กรได้เรียนรู้และตระหนักถึงแนวโน้มและทิศทางที่สำคัญของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล โดยหน่วยงานสามารถนำความรู้เหล่านี้มาพัฒนาต่อยอดอีกหลายด้าน เพื่อปรับกลยุทธ์การสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับ Future Skills หรือนำเสนอเนื้อหาและแนวทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งองค์กร ผู้ประกอบการ และเยาวชนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะประเด็นที่เน้นการพัฒนาทักษะเพื่อเตรียมพร้อมเยาวชนและแรงงานในอนาคต รวมถึงการสร้างเนื้อหาด้าน Lifelong Learning ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ตลอดจนเนื้อหาที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง